

animas dealbari metaphorice, id est emundari. Nam sanguis Christi propriæ et physico non tangit animam, ut eam suo colore tingat, inficiat et purpuret. Hoc est quod ait Joannes epist. I, cap. 1, vers. 7 : « Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato. » Itaque, ut notat Alcazar, consideratur hic sanguis Christi instar saponis effeacissimi, qui maculas omnes et sordes penitus eredit et abstergit, itaque hincet facit candida, esto ipse non sit candidus.

Ad secundum, respondeo animas hasce fuisse non tantum Martyrum, sed quorunvis fidelium Sanctorum et electorum, qui post baptismum vel pontificalem tentationem et persecutionem omnibus, presertim Antichristi, fortiter et constanter resistierunt, ideoque vestem candidam baptismio acceptam, aut ponentiam renovatam non sordidaram, sed candidam conservarunt, ut docent Ticonius, Beda et alii. Fatae tamen inter eos multos fore Martyres; verum et horum stola, quia animas tantum vestiunt, non corpora, sunt candidae: quia gloria beatifica, quam stola significat, cum sit spiritualis lux et claritas, potius candori quam rubori comparatur: lux enim est candida, non rubra. Unde in hymno: « Te Deum laudamus, canit Ecclesia: » Te Martyrum candidatus laudat exercitus. » Quod ergo Martyratus datur color rubeus, fit propter eorum corpora, ut representet sanguinem ab eis effusum mereri purpuram et regnum coeleste. Quocirca verisimile est, etiam in celo dotem claritatis, quia erit in corporibus Martyrum, ita candidam fore, ut simul sit rubea, sive vermigulata ex candido et purpureo, ut cum D. Soto dixi Daniel. xii, 3.

Animæ
Martyrum
non at-
tan-
can-
di-
corps
habebit
sandalo-
pur-
pura-
men.

Jam ergo anime omnium Sanctorum, etiam Martyrum, habent stolam candidam, id est gloriam beatificam; post resurrectionem vero corpora Martyrum habebunt claritatem candidam quidam, sed ita ut ei insit aliqua purpurea species et reflexio: quomodo videmus in gemmis quibusdam candidis et pretiosissimis rubrum inesse halatum, et purpuream quasi animam. Nimirum enim candor, preserim lucis, ita splendescit, ut rubescere et purpurascere videatur, ut patet in fulgere. Et hoc est quod de Christo in transfiguratione ait Lucas.

Ad tertium, quartum et quintum patet responsio ex dictis.

Perro, Martyres vestiuntur candidis, primo, quia candida designat eos pro cana candidaque fide usque ad mortem decerpserit. Color enim candidus notat fidei antiquitatem et cauitum. Unde a Virgilio vocatur « cana fides »; ita Giraldus, Syntag. i. Secundo, quia candida vestis symbolum est victorie et triumphi. Hinc Apocal. iii, 5: « Qui vicevit, inquit, vestiuntur vestimentis albis. » Quocirca Tertullianus, lib. De Corona milit.: « Totus, sit, de Apostolo armatus, et de martyrii candida, laurea melius coronatus, donavitum Christi in carcere expectat. » Et S. Cyprianus,

serm. De Lapsis, sub initium: « Adest milites Christi cohors candida, qui persecutionis ferociam turbulentam stabilis congressione frigerunt. Tertia, quia color albus indicum est pacis, quam Martyres post premium eternam in celis adipiscuntur. Hinc olim deditio pacis petitio, non nisi sublata alba veste, firma et rata habebatur. Unde Eneas, lib. III Eneid., ex candore equorum, qui in conspectu Italie apparuerunt, pacis omen accepit. Tamberlanes obsidens urbem, primo die vexillum candidum, quasi signum pacis, si se dederent, pretendebat; secundo die, atrum; tertio, die, cruentum. Quartu, candida notat gloriam et immortalitatem, ac presertim dotem claritatis, Martyrum. Hinc Angeli post resurrectionem Christi apparuerunt Magdalene et Apostoli in stolis candidis. Hac de causa S. Antonius veniens Alexandria candidatum se stifti judicet, ut ab eo martyrii lauream adipisceretur. Audi deo S. Athanasius in Epistol. ad solitariorum vitam agentes: « Candente praecinctus veste, procedentem judicem suo provocabat aspectu, flagrans cupiditate martyrii. » Ita SS. Gervasius et Protasius Martyres, albati apparuerunt S. Ambrosio, cum ipse indicavit S. Pauli eorum corpora quiescivit et inventi, ut ipse referit in Epist. circulari, quam de hac inventione scriptis ad Episcopos Italiae.

Symbolice S. Bernardus, serm. 1 De die Pascha: « Agmina, inquit, hec sum Sanctorum dealbatorum, qui laverunt stolas suas, et candidas eas fecerunt in sanguine Agni; quia exiit cum eo, et in ea aqua dealbans, et testimonium peribet quoniam qui vidit. Aut certe, candidas in sanguine Agni novelli, sanguine lacteo, candido et rubiendo, sicut habes in Cantico Cantorum, cap. vi: Dilectus meus, ait sponsa, candidus et rubicundus, electus ex milibus. » Praeclare S. Hieronymus, tom. II, epist. 41: « Fructatur, ait, illa virtus corona, et ob quotidiana martyria stolatus Agnum sequatur. »

ET PALME IN MANIBUS EORUM. — Palma apud Historicos, et sacros et profanos, symbolum est victoriae. Unde et in templo Salomonis, et ezechielis, palma crant insculpti, quasi ingreditibus ostentantes bravum, si pro Deo generose certarent et vicecerent, uti fusius dixi Ezech. cap. XII, in fine cap. Hoc enim turba quam vidit Joannes, est victorum: nam de illis ait cap. XV, vers. 2: « Vicecent bestiam (id est Antichristum) et imaginem ejus, et numerum nominis ejus. » Praeclare S. Augustinus, serm. 44 De Sanctis: « Stolis fulgent albis, et palmas in manibus habent, quia premi in operibus habent, dum corpora que pro Domino ignibus ustulari, a bestiis dilacerari, flagris absumi, per precipita dissolvi, ungulis abradi, omnimodo ponarum genere passi sunt dissipari, per resurrectionem glorificata recipiunt, » hoc est, in die iudicii se recepturos sperant, imo credunt.

Alludit ad victores in Olympiis aliquis certa-

minibus, presertim sacris, id est ad hieronicas: hi enim veste alba, florida et triumphali, atque palma, subinde etiam corona palmea donabantur. Unde et Tertullianus, lib. De Fuga in persecutione, sub initium, docet hic similitudinem desimi a re athletica: « A quo, inquit, certamen edicitur, nisi a quo corona et premia proponuntur? Legis dictum agonis istius, quibus premiis ad victoriam invitati (dicens cap. III, vers. 5: Qui vicevit, his vestimentis albis, et non debito nomen ejus de libro vita), ita agnoscens ad euendum agonothetam pertinere certainis arbitriis, qui invitad ad premium. » Rursum, hieronice etiam post mortem coronabantur, eisque divinis proprie honoribus habebantur, immo vocabantur *laudes*. Ita Pausanias in Arcadicis, fol. 219, tradit olim in agoribus, presertim sacris, victori datum fuisse *laudes*, id est palmeum coronam; additique a Thesseo, cum a Crete rediens apud Delium Apollini agonem instaurasset, coronas palmeas victoribus datas, indeque isti consuetudin factum initum, cuius palma apud Delium Homerum quoque meminisse. Et Plutarchus in Theseo: « Ludos, ait, cum edidisse ferunt in Delo, ac victores ab illo tune primum palme rati donatos. »

Porro palma hanc in medio stadii loco eminentiore, in mensam spectandum proponebant, ubi ex S. Chrysostomo, Virgilio et aliis docet Petrus Faber, lib. II Agonist., xxv. Causam dat Plutarchus in Sympos., Quest. IV, in fine: « In certaminibus, inquit, plauit palma signum esse victoriae, quoniam ejus indolis est, ut urgentibus opprimitibusque non cedat, » sed fortius assurgat. Rursum, palma significat manibus et laborando acquireti victorianum. Nam a similiudine palmarum, id est concaue manus, que in digitos designis decore patet, dicta est palma arbor, quod illius adinstar comam habeat in cacumine circum extensam, et ramos in digitorum modum protensis. Unde et fructus ejus dactylos, id est digitos, vocamus, quod digitorum sint similes. Hinc et palma vicerit in manum dabatur, quasi palma palme: manu enim et palma certando, acquiruntur palma triumphi. Quocirca Rome in Capitulo, bis bello Persei enata palma victoriam portent. Sic et palma Trallibus in basi Cesarii Dictatoris, circa bellis ejus civilia exorta, ejus triumphos premonstravit, teste Plinio, lib. XVI, cap. XXV. Hie verum istud: « Aurum tibi domi nascitur. » Sic Claudianus in Laud. Stiliconis:

Cam totis exurgens ardus penitus,
Ipsa duci sacras Victoria pandaret ades,
Ut palma viridi gaudens, et amicta trophyis.

Insuper palma in Persei capite enata procellis prostrata est, et eodem loco ficus enata, M. Messalae et C. Cassii lustro, a quo tempore pudicitiam silversam Piso gravis auctor prodit, ali. Plinius, lib. XVII, cap. XXV. Ita mollities castitatis, Sic Claudianus in Laud. Stiliconis:

Savior armis luxuria incubuit

Palma ergo hic datur Sanctis futuris in fin mundi, quia acre habebunt certamen cum carne, mundo et daemone, ac presertim cum Antichristo aliquis impius, ac plerique occubent Martyres; immo omnes erunt Martyres, saltem in voto et preparatione, et quantum erit ex parte Antichristi. Ipse enim omnes fideles sibi reluctantes, edicto commun ad mortem dannabit, ut fecerint olim Decius, Diocletianus et alii tyranni. Nam, ut docet S. Cyprianus, Martyres dici possunt omnes illi, qui, decretis principum infidelium et tyrannorum, pro Christi fide dannantur ad mortem. Unde et Confessores olim, qui in carcere degebant, sententiam mortis expectantes, vocantur Martyres. Hinc S. Cyprianus scriptis librum ad hosce Martyres, quo eos ad martyrium re ipsa obundant anima. Gaudent ergo, et in Domino gloriuntur hoc titulo martyrii Religiosi, qui hoc anno in Japone, China, Anglia, etc., edicis principum infidelium vel heretorum proscripti, ut ad necem dannantur.

Notar Hugo cardinalis folia palme esse instar gladii vel pugionis arcata et acuta, ut vere ladan et pungant tangentem, ac per hoc significari pri-
gladium quo feruntur Martyres, in palmanum, id est triumphum, verti. Secundo, palma gloria non nisi gladio, id est clinatione, comparari. Sic et malum punicum symbolum est martyrii, de quo dicitur Cantio. IV: « Scut fragmen mali punici, ita gene tua; » quia, ut explicat Beda, inter omnia poma solum punicum est coronatum, ac granis rubicundum; id eoque significat pulcherrimum et pretiosissimum Martyrum sanguine suo russatorem ac purpuratum coronam. » Palma, inquit S. Ambrosius, sermon 24, Martyribus suavis est ad cibum, umbrosa ad requietum, ita bella ejus civilia exorta, ejus triumphos premonstravit, teste Plinio, lib. XVI, cap. XXV. Hie verum istud: « Aurum tibi domi nascitur. » Sic Claudianus in Laud. Stiliconis:

Cam totis exurgens ardus penitus,
Ipsa duci sacras Victoria pandaret ades,
Ut palma viridi gaudens, et amicta trophyis.

palmas nascentes in rupe Vulcani, que ardet perpetuo. Etsi enim ibi radices palme ignitis saxis angustantur, tamen et florent, et uberes fructus edunt; quod instar miraculi est: ita Martyres inter sarcinae et ignes virent, et fructus celestis charitatis et fortitudinis producent.

Insuper palma salsum solum diligit, a fimo aliena est, ait Ruellius, lib. I *De Natura stirpium*, cap. xviii. Ita virtus salis patientia condit, non patitur se vitiorum sordibus inquinari, sed intactam fulget honoribus. Idem de palma docet Theophrastus, lib. II *Histor. plant.*, cap. viii: « Solum, ait, arenosum salsuginosumque concupiscit; idcirco ubi talis non est, agricola saltem aspergunt. Plutarchus, lib. *De Orae. silentio*, scribit in templo a Cypelso consecrato, palmanu fuisse seneam, ad cujus radios sculpta visebantur plurime rami et hydry: palma rami obessa significat quod virtutis comes sit invicta. Rursum palma succisa renasceretur: mirumque de ea acceptimus cum phoenix ave, que putatur ex hujus palme arguento nomen accepisse (quod enim palman et phoenix significat), iterum mori et renasci ex scissa, ait Plinius, lib. XIII, cap. iv. Ita Martyres mortientes renascerentur ad immortaliter vitam. « Te stante virbo. » Insuper Q. Caedebus describens clypeum Achillies, ait in eo effigie fuisse montem divinae virtutis, in quo ipsa stabat palma vertice pedibus innatens, ardua, ad cœlum pertinens. Virtus enim, ut ait Claudianus in *Consul. Theodosii*,

*Divitias animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despici arcis.*

Horatius, lib. I *Carm.*, profutetur homines heroicis et palmatis virtutum victorii evehit ad deos, et humanitatem pene cum divinitate commutare:

*Palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos.*

Ita heroes et Martyres Dei robur et gloriae participant, suntque quasi dii quidam terrestres.

Dénique Plutarchus in *Sypos.*, et exo carolus Paschalius, lib. VI *De Coronis*, cap. xx et xxxi, notat palmam *primo*, esse longissime vite; *secondo*, non aliunde quam ex seipso renascat; *tertio*, perpetuo virore superare laurum, oleam, myrtum, quarum arborum foliis cadentibus alia succidunt, cum ipsa nihil amittat sui. Palma ergo censem pulchritudinem, jugi virore, invicto robo, ideoque esse symbolum heroicæ virtutis et Victoriae. Hinc a Virgilio, V *Aeneid.*, palma vocatur ardua, sicut ad virtutem non ita, nisi per ardua. Quocumque Tertullianus, *Contro. Gnosticos*: « Pyches, inquit, ipsa non queritur, dolere se non vult: corona premat vulnera, palma sanguinem obscurat; plus victoriarum est quam injuriarum. » Et rursum: « Innumera multitudine albari, et palmis Victoriae insignes revularunt (hoc loco Apocal.), scilicet de Antichristo triumphales. »

Porro Olympionicanum primum erat palma, canique gestabant manus; alii etiam capite ex ea coronato. Hinc Virgilii, III *Georg.*:

Seu quis Olympicas miratus præmia palma.

Et Cassiodorus, *Variar. lect. lib. VIII*, cap. xxxi: « Certantes, ait, in stadio numerosior corona glorificat, Olympicos currus frequens palma nobilitat. » Hinc in Actis Martyrum passim legimus hunc illumine Martyrem gladio, igne, cruce, etc., palmanum martyrii adeptum. Martyribus ergo quasi legitimis hieronimis, verisque Olympionicanis palma hic a S. Joanne, imo a Christo assignatur. Ita S. Papinius Anachoreta, palma affixus, palmanum martyrii obtinuit, cuius diem natalem recordit Ecclesia die 26 septembries, de quo eleganter Poeta:

*Palma est victorum: palma tu affixus es; ergo
Lætus obi, quoniam non nisi vitor obis.*

Ita S. Petrus Episcopum Alexandrinæ Martylem capite plexum, fideles in throno Episcopali (in quo vivens humiliatus studio sedere nollerat) collocauerunt cum palmis in signum victorie, hymnusque Deo cecinerunt. Quin et audita vox a colo: « Petrus principium Apostolorum, Petrus finis Martyrum Episcoporum Alexandrinorum. » Ia habet ejus Vita.

40. ET CLAMABANT VOCE MAGNA (ingenti gratitudi: *Vox illa*, exultationis et jubilationis affectu): SALVS DNO NOSTRQ, QUI SEDET SUPER TERRONM, ET AGNO. — Subaudi, tribuatur; vel quasi dicant: Appreciamur et congratulanur tote corde Deo suam salutem, gloriam et felicitatem, a qua omnis nostra aliquorumque salus et gloria dimanavit. Ipse enim non tantum a plaga angelorum, in fine mundi orbis inferendis, sed et a peccato ad damnacionem eternam salvavit, vitaque, salute et beatitudine eterna donavit nos. Unde Vatabulus et Erasmus *Graecum*, id est *sahus*, vertunt *sabato*, quasi dicant: Quod saluti sumus, hoc debemus Deo et Christo. « Magna, inquit S. Augustinus, serm. 11 *De Sanctis*, voce salutem Deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, nou sa se virtute, sed ipso auxiliante, tribulationum impugnatum superasse certaminia. »

41. ET OMNES ANGELI, — applaudentes clientum *Vox illa* suorum, puta hominum signatorum et electorum, saluti, pro eaque Deo gratias agentes, eumque collaudantes. Vide dicta cap. v, vers. 11 et 12.

42. DICENTES: AMEN. — « Amen » hoc primum *Vox illa* duplicitur accipi potest: *Primo*, ut sit nomen, significans *veritas, fidelitas, stabilitas*, quasi hoc sit primum elogium et epithetum, quod angelii tribuant Deo, q. d. Deo tribuatur veritas, celebretur ab omnibus Dei veritas, qua fideliter uti decrevit et promisit, servos suos a se signatos per tot tentationes et procellas in portum salutis deduxit. Vide dicta cap. iii, vers. 12 Ita Riba-

ratio impetrandi a Deo donum perseverantie, et pertingendi ad salutem et beatitudinem, est iugis gratiarum actio. Hinc enim inchoatio vita colesis, hæc est stimulus ad iter hoc in celum usque jugiter prosequendum; hæc est tacta invitatio Dei, que novam et continuum ab eo gratiam elicit et provocat. Nam, ut ait S. Chrysostomus, homil. 26 *ad Pop.*: « Optima beneficiorum custos est, ipsa memoria beneficiorum et perpetua gratiarum confessio. » Et noster Thomas Theodidacius, lib. II *De Imitatione Christi*, cap. x: « Esto gratias pro minimis, et eris dignus majora accipere. Qui gratiam Dei refinere desiderat, sit gratias pro gratia data, patiente pro ablatu; orel ut redeat, cautus sit et humiliis ne amittat. » Et superius: « Ideo non possunt in nobis dona gracie fluere, quia ingrati sumus auctor, nec totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia digne gratias referenti; et auferunt ab elato, quod dari solet humili. »

Et hic ergo locus moralis de gratiarum actione, *Moralis* Quam enim illa sit necessaria, utilis, sancta, Deo *ter de gratia* gratia, liquet ex eo quod in utroque Testamento *ter de gratia* respondeat a Deo sit precepita et sancta sub gravi culpa et pena, non utique ad Dei ipsius (quid enim Deo *ter de gratia* accedit ad hominum gratitudine?), sed ad nostrum commodium. Vere S. Augustinus in *Psalm. cxxvii*, initio: « Si, inquit, non laudaverint servi *ter de gratia* Nomini, ingrat, irreligiosi erunt. Quid faciunt non laudando Dominum, nisi ut severum sentiant Domum? Itaque statim ab initio creationis mundi, Deus jussit hoc beneficium hebdomadaliter recoli, ac gratias agi, ideoque ex tunc insit et sanctificat sabbatum, *Genes. n. 1*. Sic beneficium conservationis et gubernationis rerum creaturarum, grata memoria jussit recoli et expendi primo quoque die mensis, ideoque instituit festum Neomenium, *Numer. xxviii*, 11, ut ibi docui. Sic beneficium liberationis a Pharaone et Egypto, memori gratitudine rememorari quotannis jussit celebrando Pascha, *Ezod. xii. 27*. Date legis memoria jussit renovari in Pentecoste; profetheris et deductionis per desertum 40 annis, in festo Tabernaculorum, et ita de ceteris. Quin et *Levit.* cap. viii, vers. 12, peculiare sacrificium pro gratiarum actione, cum suis libaninibus et ceremoniis sanxit. *Deut.* vero cap. xxvi, vers. 2: « Tollis, inquit, de cunctis frugibus tuis, etc., accedesque ad sacerdotem, et dices: Profiteor hodi coram Domino tuo quod ingressus sum in terram; pro qua juravisti patribus nostris, ut dare eam nobis. » Sic frugum decimas et primulas exigit in gratiarum actionem, ut ipse essent quasi hominum terra sanctæ, Hebreis quasi in feudi data.

Longe clarius, arctius et sepius haec gratiarum actio in novo Testamento prescribitur. Christus cum sanxit verbo et exemplo. *Matth. cap. xiv, 19*, *Luc. ix, 13*, quinque hominum millia in deserto pasturus quinque panibus et duobus piscibus;

co-jectis oculis in eccliam gratias Deo egit, panes que benedixit, atque hac preece et gratiarum actione quasi vim multiplicandi et nutriendi elicit, ut pauci panes tot milia saffarent, « docens nos, ait S. Chrysostomus, hom. 50 ad Popul., non esse ad mensam accedendum, quousque gratias agamus ei qui cibum nobis praebuit. » Rursum Luc. cap. xvii, vers. 17, leprosorum a se mundatorum ingratiitudinem increpantem : « Nonne, inquit, de-cem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. » S. Paulus, Eples. v, 3 : « Omnis, ait, immundus, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, etc., sed magis gratiarum actio. » Et vers. 20 : « Psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri. » Philip. iv, 6 : « Nihil solliciti sitis; sed in omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestre innescant apud Deum. » Colos. iii, 13 : « Pax Christi exiliet in cordibus vestris, et in ea vocati estis in uno corpore, et grati estote. » Et cap. iv, vers. 2 : « Oratione instate, vigilantes in ea gratiarum actione. » I Thess. v, 10 : « Sincere missione orate, in omnibus gratias agite; hec est enim voluntas Dei in Christo Iesu, in omnibus vobis. » II Thess. cap. 1, vers. 3 : « Gratias agere debemus semper Deo pro vobis. » Et sive quis Christianorum considerans tum communia, tum privata beneficia, que in dies, immo singulis horis a Deo haurit et sentit, eaque tot tantaque, non jugiter dicat cum Psalte : « Benedic, anima mea, Dominum, qui coronat te in misericordia et miserationibus. » Certe coronat, cingit et circumvalitat nos Deus undique suis donis et miserationibus, idque quotidie.

Gratiarum actione ergo propria est Sanctorum novi Testamenti, ob ingentes gratias et dona, que ipsi in eo per Christum accepérunt, et quotidie accipiunt. Hoc praeeditus Isaías, LI, 3 : « Consolabitur ait, Dominus Sion, et ponet solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium et letitiae inventur in ea, gratiarum action et vox laudis. »

Hinc enim *prima*, vocatur ipsa sacrificium laudis: hoc enim laudis, est novi Testamenti, eum veteris sacrificia fuerint boum et victimarum. Psalm. XLIX, vers. 43 : « Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, et reddite Allíssimo vota tua. » Et vers. 23 : « Sacrificium laudis honorificabit me; et illuc iter, quo ostendam illi salutare Dei. » Qua verba citans S. Augustinus, lib. I *Contra adversarios legi*, cap. xviii, subdit : « Quod est autem sacratus laudis sacrificium, quam in actione gratiarum? » Et unde majores agende sunt gratiae Deo, quam pro ipsius gratia per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in Ecclesiæ sacrificio selunt, cuius umbrae fuerunt omnia priorum genera sacrificia.

Secundo, quia unicum et præstantissimum lega nova sacrificium et Sacramentum, Christus gratias agens Patri, ad gratiarum actionem pro beneficio omnibus, presertim redemptoris nostre, instituit, quod inde dictum est Eucharistia; id est, gratiarum actio, uti docet S. Chrysostomus, hom. 26 in Matth.

Tertia, S. Paulus, I Timoth. cap. II, vers. 1, inter orationes ultimum, id est dignissimum, locum dat gratiarum actioni: « Obscero, inquit, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulaciones, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, » etc., uti docet et explicat Cassianus, Collat. lib. IX, cap. XIV, et S. Chrysostomus, homil. I ad Populum : « Magnus, ait, thesaurus est gratiarum actio, » magne divitiae, inconsumptum bonum, armatura fortis; sicut blasphemus ingentem iacturam intendit illis qui pejorare solent, plura insuper perire facit. Perdidisti pecunias: si gratiarum actione, petitiones vestre innescant apud Deum. » Colos. iii, 13 : « Pax Christi exiliet in cordibus vestris, et in ea vocati estis in uno corpore, et grati estote. » Et cap. IV, vers. 2 :

« Oratione instate, vigilantes in ea gratiarum actione. » I Thess. v, 10 : « Sincere missione orate, in omnibus gratias agite; hec est enim voluntas Dei in Christo Iesu, in omnibus vobis. » II Thess. cap. 1, vers. 3 : « Gratias agere debemus semper Deo pro vobis. » Et sive quis Christianorum considerans tum communia, tum privata beneficia, que in dies, immo singulis horis a Deo haurit et sentit, eaque tot tantaque, non jugiter dicat cum Psalte : « Benedic, anima mea, Dominum, qui coronat te in misericordia et miserationibus. » Certe coronat, cingit et circumvallat nos Deus undique suis donis et miserationibus, idque quotidie.

Gratiarum action ergo propria est Sanctorum novi Testamenti, ob ingentes gratias et dona, que ipsi in eo per Christum accepérunt, et quotidie accipiunt. Hoc praeeditus Isaías, LI, 3 : « Consolabitur ait, Dominus Sion, et ponet solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium et letitiae inventur in ea, gratiarum action et vox laudis. » Hinc enim *prima*, vocatur ipsa sacrificium laudis: hoc enim laudis, est novi Testamenti, eum veteris sacrificia fuerint boum et victimarum. Psalm. XLIX, vers. 43 : « Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, et reddite Allíssimo vota tua. » Et vers. 23 : « Sacrificium laudis honorificabit me; et illuc iter, quo ostendam illi salutare Dei. » Qua verba citans S. Augustinus, lib. VII *De Civit.», cap. XXXI : « Pro eo quod sumus, quod vivimus, quod eccliam terraque conspicimus, quod habemus mente atque ratione, quod obrutorum peccatis non deseruit, misitque nobis verbum suum, etc., que corda, quot lingue ad agendas gratias satis esse contendenter? »*

Sexto, S. Chrysostomus in Psalm. XLIX : « Nihil, ait, aque facit in virtute crescere, atque cum Deo assidue versari et colloqui, sique perpetuo gratias agere et psaltere. » Causam dicit S. Bernardus, serm. 43 in Cant. : « Ad locum, ait, unde exirent,

reveruntur gratiarum flumina, ut iterum fluant. Qualiter? inquis. Qualiter dicit Apostolus : In omnibus gratias agentes. Quidquid sapientia, quidquid te virtutis habero confidis, Dei virtuti, Dei sapientiae deputa Christo. » Dicamus ergo iugiter et ubique : « Deo gratias. Gratias Patri et Filio, et Spiritui Sancto : sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in secula seculorum. Amen. »

Illi feerunt omnes Sancti. Vis exempla? David rex Psalm. cxv, vers. 12 : « Quid, ait, retribuam Domino pro omnibus que retribui mihi? » Porro David multos scripsit psalmos Eucharisticos: talis enim est psalmus VIII, XI, XII, XVI, CXII, XVI, XXVII, CXXXIV et CXXXV, in quo singulis versiculis proposito novo Dei beneficio, subiungitur hodie hemisticheum intercalare et Eucharisticum : « Quoniam in eternum misericordia ejus. » Tales quoque sunt CXXVII, CXXIII, CLXIV, CLXVI, CLXVIII, CLXIX, CL. Christus, Joan. XI, 41, suscitatus Lazarum : « Pater, ait, gratias agere tibi, quoniam audisti me. » Rursum instituturus sanctam Eucharistiam, gratias agens Patri, ab eo petit et impetravit virtutem transubstantiationem panem in suum corpus, et vinum in suum sanguinem. Paulus, Rom. I, 8 : « Primum quidem, ait, gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis. » Et cap. VI, vers. 17 : « Gratias Deo quod fuisti servi peccati; obediens autem ex corde da eam formam doctrine in quam traditi estis. » I Corinth. I, vers. 4 : « Gratias ago Deo meo semper pro vobis. » II Corinth. I, vers. 14 : « Deo autem gratias, qui semper triumphat (id est triumphare facti) nos in Christo Iesu. » Cap. IX, vers. 15 : « Gratias Deo super inenarrabili dono ejus, scilicet clemesynæ vestre. » Eples. cap. I, vers. 16 : « Non cesso gratias agere pro vobis. » Philip. I, 3 : « Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri. » II Timoth. I, 3 : « Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura. » Denique tam creber est Paulus in gratiarum actione, quam in nomine Iesu nominando et iterando. Quid enim aliud est nominare Iesum, quam confiteri salvatore et salutem ab eo acceptam? Peccatores ergo, et olim peccatores assidue dicant cum Paulo, I Tim. cap. I, vers. 12 : « Gratias ago ei qui me confortavit, Christo Iesu Domino nostro; quia fideleme existimat, ponens in ministerio, qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus : quod Christus Jesus rem in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. » Rursum cum Isaías, cap. I, vers. 9 : « Nisi Dominus exercitum reliquerit nobis semen, quasi Sodoma fuisset, et quasi Gomorrha similes essemus. » Et cum Psalte et S. Magdalena : « Misericordia Domini in eternum cantabo. Misericordia Domini, quia non sumus consumpi; » ac cum S. Augustino conuerso a S. Ambrosio concinante hymnum : « Te

S. Augustinus, epist. 5 ad Marcellinum : « Quid melius, inquit, et animo geramus, et ore promamus, et calamo explanemus quam Deo gratias? Hoc nil dici brevius, nec audiiri letius, nec intellegi gratias, nec agi fructuosis potest. » Idem in Psalm. CXXII, docet communem Monachorum et Religiosorum sui aevi (uti etiamnum apud millos eadem in usu est) salutationem fuisse, ut sibi occurrentes dicerent : « Deo gratias, » ideoque a Circumcellionibus Dematistis irrisos fuisse, et per somma vocatos « Deo gratias. » Quod resellens S. Augustinus : « Vide, inquit, si non debet frater Deo gratias agere, quando videt fratrem suum? Nonne enim locus est gratulationis, quando se invicem vident qui habitant in Christo? Et tamen vos Deo gratias nostrum rideatis, Deo laudes vestrum plorant homines. »

Denique Ecclesia per sacerdotes nomine omnium fidelium quotidie gratias agit Deo, jubet que ut idipsum singuli agant, dum in Praefatione Missæ jubet ab omnibus vel audiiri devota et consona mente, vel recitari et cani : « Vere dignum et justum est, aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, aeterno Deus, per Christum Dominum nostrum: per quem majestatem tuam laudant angeloi, adorant Dominationes, tremunt Protestates, colli colorumque Virtutes, ac beatae Seraphini sociæ extollentes concelebrant. Cum quibus et nostras voces ut admitti jubes deprecari, supplici confessione dicentes: « Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus sabaoth, pleni sunt coeli et terra gloria tua: Hosanna in excelsis, Benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in excelsis. »

Porro non tantum in prosperis, sed et in adversis aque Deo gratias agere debemus, ac dicere cum Psalte, Psalm. XXXII : « Benedictum Dominum in omni tempore. » Ita S. Job bonus et

*H*is omnibus spoliatis, gravique ulcere a demone percussus: «Dominus, inquit, dedit, Dominus absulit: sit nomen Domini benedictum;» quia vox vicit et confundit diabolum, ait S. Chrysostomus, hom. 2 in epist. ad Rom. Ita Angeli et Beati hie gratias agunt Deo pro tribulatione et lucta, quae eis fuit materia et causa tantae victorie et glorie. S. Augustinus in illud Psalm. cxlv, *Per singulos dees benedicam te*, inquit: «Sive ergo in eis donis, sive in eis flagellis, lauda eum qui tibi aut blanditur dando, ne deficias; aut corripit exsultantem, ne perreas. Laus flagellantis medicina est vulneris.» S. Basilus, homil. in *Julianam*: «Nullo, inquit, tuo merito plorectis? gaudium tibi ingrat futurorum spes. Justo es supplicio addicisti? gratias agito quod hic potius las penas, quam in futuro.» Uti fecit Mauritius Imperator, in cuius conspectu cum filii et uxori excluderant a Phoca Imperatore, ad singulos exclamabat: «Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum.» S. Hieronymus in cap. v ad Ephes.: «Christianorum, ait, propria virtus est, etiam in his que adversa putantur, gratias referre Creatori, ac dicere: Benedictus Deus; minora me scio sustinere quam meror. Hic animus Christiani est. Hic crucem suam tollens sequitur Salvatorem; quem ne orbitas, nec danna debilitant.» S. Gregorius a Longobardis illigata seruans pressus et pena oppressus, ac coactus calaram de tabula tollere, *Commentaria in Ezech.* gratiarum actione ita concludit: «Tædet animam mente mee, quia versa est in luctu cithara mea, et organum meum in vocem dentium. Quid igitur restat, nisi ut inter flagella que ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus? Ipse enim qui nos creavit, etiam pater noster factus est per adoptionem spiritum, quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit, quia per dolores et munera ad hereditatem perpetuum erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino nostro Iesu Christo, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.» S. Bernardus, serm. 21 in *Cant.*: «Eris, inquit, inter adversa et prospera mutabilium temporum, tenens quamdam eternitatem imaginem, benedicens Dominum in omni tempore.» Vero S. Chrysostomus, hom. 8 in epist. ad Coloss., «Nihil, inquit, hac lingua sanctus, quae in adversis Deo gratias agit. Certe non inferior est lingua Martyrum: ultraque pariter coronatur.»

Martyres equidem in tormentis, licet acerbissimos, ab martyrii tamen lauream exsultabant, et toto corde Deo gratias agebant. Ita Theodosius Martyr, dum toto corpore laceraretur, canebat: «Benedicat Dominum in omni tempore.» Ita S. Laurentius: «Gratias, inquit, ago tibi, Domine Iesu, quia januas tuas ingredi merui.» Ita tres pueri in fornace Babylonica ecclimerunt: «Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate et superexalte eum in secula,» Daniel. iii. Ita Deo

gratias egerunt in ignibus cum jubilo S. Agnes, S. Cecilia, S. Lucia aliaeque plurime.

Denique S. Chrysostomus, homil. 10 in epist. ad *Coloss.*, viri cuiusdam sancti pulchram orationem et formulam gratias agendi recenset: «Novi, inquit, ego virum sanctum qui ita orabat: Gratias agimus tibi pro omnibus beneficiis tuis, a primo die usque in hunc presentem indiguis nobis impensis, sive nota nobis sint, sive inognita; tam pro occultis, quam pro manifestis, quae vel opere nobis, vel sermone facta sunt; et que voluntariis, et que invitis sunt praestata; pro omnibus que immitteris nobis sunt exhibita, pro afflictionibus, pro quiete, pro gehenna, pro supplicio, pro regno colesti.» Causam subdit: «Nullis enim nos Deus etiam invitò beneficis afficit, nullis etiam et pluribus quoque ignoras.»

*H*onor. — Singulis septem hinc elogis in Graeco preponitur articulus i ad emphasis, q. d. Illa claritas, illa sapientia, illa honor, etc., scilicet summissus, immensus et divinus tributatur Deo, ut debetur.

*V*irtus. — *G*raece ἡ δύναμις; id est illa *potentia*, puta omnipotenta divina et increata, qua omnia ex nihilo creavit, potestque mille, immo infinitos mundos alios alii semper perfectiores creare, et creatos conservare, vegetare et perficere.

*E*t FORTITUDIS. — *G*raece ἡ ἀρετή, id est *illud robustum*, cui nihil potest resistere, quo attingit a fine usque ad finem fortiter, et tamen disponit omnis suaviter: fortitudi ergo significat robustum executionem externam; virtus vero, internam Dei potentiam.

*D*eo NOSTRO, — scilicet tam honum beatorum quam angelorum: homines enim beati sunt angelorum cives et quasi fratres. Utique enim sunt filii et heredes Dei.

*I*n SECULO SECULORUM, — per omnia secula sibi continuo succedentia, per omnia secula eternitatem, immenso affectu et jubilo angeli apparecent Deo eternitatem horum septem elegorum, per modum congratulationis. Nihil enim ei sua haec approcatione reipublica addere, uti nec demere possunt. Vere ergo dixit S. Basilus: «Laus Dei est opus Angelorum.» Quocirca S. Ephrem in libro *Beatitudeibus*, has tres quasi primarias assignat. *Prima*: «Beatus, qui factus est sicut Seraphim et Cherubim, et in divino ac spirituali officio nunquam est regnus, sed assiduis glorificat Dominum.» *Secunda*: «Beatus, qui in celo sua in Domino, tanquam Angelus celestis, castas retinet cogitationes, siueque collaudat eum ore, qui omnium spirituum potestatem habet.» *Tertia*: «Beatus, qui semper spirituali gaudio plenus est, nec in portando suavi iuglo Domini pigritus est: coronabit enim in gloria.»

Et S. Bernardus, serm. 11 in *Cantic.*: «Nihil, ita proprie quendam in terris representatam locis habitationis statum, sicut alacritas lancianum Deum, dicens Scriptura: Beati qui habi-

tant in domo tua, Domine: in secula seculorum laudabunt te.» Et S. Augustinus in *Psalm. cxliv*:

«Sicut, inquit, eius (Dei) magnitudinis non est finis, sic tue laudis non erit finis.» Idem in *Psalm. xlvi*:

«Non potest, ait, esse laus Dei nisi in sanctis eius. Nam qui male vident, non eum laudant, et si predicant lingua, blasphemant vita.» Unde idem in *Psalm. xxxix*, 1, *Exultate, justi, in Domino*:

«Ipsi, inquit, laudant Dominum, qui subdunt se Domino.» Et in *Psalm. cxli*: «Transi, ait, ad tuam viuperationem, et laudabis Dominum.» Et in *Psalm. lxxxix*: «Si deficies, ait, ab amore, deficies a laude.» Denique epist. 120 ad *Honoratum*, docebat quod laus Dei sit sacrificium novi Testamenti: explicans enim illud *Psalm. xxi*, *Qui timet Dominum, laudate eum*, ait: «Quis autem veraciter laudat, nisi qui sinceriter amat? Tantudem est ergo ac si diceret: Qui timet Dominum, amate eum. Timentes enim Deum homines veteris Testamenti curabant cum sacrificiis ad templum; nunc vero in grata novi Testamenti, qui timet Dominum, laudate eum.» Et rursus *Psalm. xlxi*: «Immola Deo sacrificium laudis.»

Vis ergo assidue laudare Deum? vis emulari angelorum vocem et vitam? accipe, rumina, et breve usurpa, cum eisque jubila quinque eorum et Sanctorum hymnos.

*P*rimus sit Seraphicus *Isaiae vi*, 3, et Cherubim *Apost. iv*, 8: «Sanctus, sanctus sanctus Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Omnes spiritus laudet Dominum.»

*S*econdus Angelicus *Lucas ii*, 14: «Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bona voluntatis,» *Benedictio*, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Amen, » *Apocal.* cap. viii, vers. 12.

*T*ertius Paulinus *Rom. xi*, 33: «O altitudo dilectorum sapientie et scientie Dei! quam incomprehensibilis sunt iudicia eius, et investigabilis via eius! Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in secula. Amen.»

Quartus Ecclesiasticus ex officio S. Trinitatis: «Benedic sit sancta Trinitas, et individua unitas; confitebitur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam. Quoniam creasti nos in brachio tuo, redemisti nos in sanguine Christi tui, sanctificasti nos in Spiritu tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione; et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram. Benedic ergo Dominum in omni tempore, » tam desolationis, quam consolationis; tam adversitatis, quam prosperitatis.

Quintus Davidicus, *Psalm. ci*, 4: «Benedic, anima mea, Domino, et omnia que infra me sunt non mini sancto ejus. Benedic, anima mea, Domino, et noli obliviscere omnes retributions ejus. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia et mi-

serationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum. Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea Deus in eternum.»

O Sacra Trinitas, Trina Unitas, Una Deitas!

O Trina Charitas, Una Felicitas, Felix Aeternitas, tua et nostra. Amen.

13. ET RESPONDIT UNUS DE SENIORIBUS. — «Respondit, » id est, mecum colloquii caput, me interrogavit ut me crudret, sicut præceptor interrogat discipulum ut eum doceat et erudit. Hoc enim est Hebrews *Myrra* ona, id est respondit Ille Christus Dominus, et alii sepe, dum ordiuntur sermonem, in Scriptura dicuntur respondere. Quis fuerit hic senior, incertum est. Lyranus vult fuisse S. Petrum, Alzazar S. Lucam, qui conscripsit in *Actis Apostolorum*, signatos Christi gratia, id est Gentes credentes in Christum. Vide dicta cap. v.

14. III HABENT VENERANTUR DE TRIBULATIONE MAGNA.

— *G*raece est duplex articulus: *ix*; *xviii*; *xxv*; *xxviii*, q. d. Ex illa tribulatione, illa, inquam, ingent et celebri, de qua Christus *Matth. xxiv*, vers. 21: «Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, neque fiet. Et nisi brevitati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, » id est, nullus homo salvaretur. Alludit ad egressum hebreorum ex *Egypto*: «Egyptus enim hebr. vocatur *Mizraim*, id est tribulatio, angustia, a rad. *תְּצִירָה* tsara, id est arcavat, affixit, tribulavit. Ita enim Hebrei ante Mosen afflicti fuerunt in *Egypto*, indeque a Mose liberati et educti. Sicut enim in signatis v. 4, allusus ad domos Hebreorum signatas sanguine agni paschalis: ita hic alludit eodem in *voce tribulatione*, et in *voce agni*, q. d. Sicut olim Hebrei fuerunt in magna tribulatione sub Pharaone, sed signati et quasi ablati sanguine agni paschalis, ex ea per Mosen liberati fuerunt: ita et hi fideli in fine mundi erunt in magna tribulacione et tentatione, tum carnis, tum mundi, maxime Antichristi; sed signati cruce, et ablati sanguine Agni, ex ea exultabunt, ac generosa eam supererubent; immo multi obiunt martyrium, ideoque donabuntur stolis albis et palmis, et quasi vinctos ducentur ante thronum Del. Discit hic: sicut frigus hiemis partitur et parit fruges vestitus, ita tribulatio presens partitur et parit coronas æternas. Hoc est quod ait aeterna Veritas: «Beati qui persecutionem patiuntur proper justitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum, » *Matth. v*, 10.

Vide hic quam nobile et gloriosum sit pati pro Christo, nimis fortia agere Romanum est. fortia pati Christianum. Ita Apostoli «ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habili sunt pro nomine Iesu contumeliam pati, » *Act. v*. Ita Paulus: «Mibi, ait, absit gloriarum nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo, » *Galat. vi*, 14. Ita S. Chrysostomus in exilio pro Christo, fa-

me, siti, febi, fatigatione, solis ardore, hostium Isaurorum incursum dire exagitatus, et tandem examinatus, excuso animo exultabat, aliosque similia patientes animabat, et ad exsullandum in persecutionibus excitabat. Unde scribens ad carcere detentos Episcopos, *epistol. 4*, et septem: « Beati, ait, vos ob carcere, ob catenas, ob insecta vincula! Beati, inquam, et ter beati, immo sepius! Totum orbem vobis conciliatis: ubique terrarum et marium canunt vestra paelara famina, fortitudine, constans sententia, animusque minime servilis. Nihil quod aliis videtur grave, vos deseruit: non minae, que innumeris mortes nuntiantur; non tribulum, non carnifex, non tormentorum coercervations; non iudex, qui ignem ab ore flabat; non adversari, qui frendebant dentibus, et innumeris aliis insultandi modis gestiebant; non tantæ calumniae, non impudentissime accusations, non mors ante oculos quotidie proposita; sed hac omnia vobis ubero potius consolationis materiam prestitere. Et idcirco clari quidem vos: et celebrant et predicant vos omnes, non amici solum, sed et inimici ipsi qui hec effecerunt. Tanta res est virtus, ut etiam illam impugnantes admirentur. Tanta res est malitia, ut etiam illi qui operantur, condeundent. Et ita in hæc vita res vestre se habent. Quæ autem in collis sunt, quis sermo digne explicabit? Inscripta sunt nomina vestra in libro vite; ita sancti Martyribus connumerantur. *Idem epist. 118*: « Carcerem incollitis, et catena vincit estis, et cum squalidis et sordidis inclusi. Equis tandem hoc nomine beatus fingi queat? Quid enim habet taliæ aurea corona cingens caput, quale catena propter Deum manum circumdans? Quid tale ingentes et splendide domus, quale career caliginis ac soridum, atque ingentis factoris et calamitatis plenus, Dei causa? Quæ cum ita sint, gaudeat et exulta, coronis caput cingite, tripliudate, quod molestia in quas incidatis, magnam vobis commordum materialm comparent. Hoc nimur semper est, messem omni sermone sublimiorum preuentian: hoc luctæ, victoriam et palmas afferentes: hoc navigatio, amplum et uberem questum concilians. Hoc igitur amatores replete, gaudete et letamini, nec ullum tempus intermitte, quin Deum in omnibus rebus collaudetis, ac mortiferas diabolo plagas inferatis, ingentemque vobis ipsis in celis mercede recordatis. Non enim sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, que revelatur in nobis. » *Idem epistola 130 ad suis Antiochenos*: « Hoc, ait, habetote nos stomachi imbecillitate liberatos esse, comodeque valere, ac nec obsidione, nec latronum incursionibus, nec loci soliditudine, nec sexcentorum adversorum casuum turba, nec denique ulla alio huic. Zodi incommodo dejici ac conturbari: verum ingenti securitate, otio ac quiete frui, ac singulis diebus de rerum vestrarium statu in cura esse. » Ibi denique scriptis ad Olympiadem ul-

timam lucubrationem vere auream, *Quod nem
leditur, nisi a seipso*: « Id enim pharmaceum, in
quit, tibi sufficit. » Hæc fuit cyanea aurei oris
vox. Nam paulo post febi et itineris inconveniens
confectus, evocatus in celum a S. Basilio Mag-
tyle, candidas vestes induens, quasi candidatus
Martyr, canensque: « Gloria sit Deo omnium
cause, » speciosos illos pedes extendit, atque ex-
cuso pulvere mortalis vite migravit ad Christum
anno etatis 32, *Christi 407*, ut Palladius in *Dialog.*
et ex eo Baronius. *Idem* sapientia S. P. Ignatius,
fundator Societatis nostre, qui tanti testimoniis
persecutiones ac vincula, quibus pro Christo sepe
constricuit, ut diceret, si quia a Deo creata
sunt omnia altera in parte statere collocauerant,
in altera career, catena, probra, vix illa omnia
pre istis momentum ullum apud se habuita.
Neque vero creatum ullam naturam posse hædiam
talem in anima procreare, que require possit
gaudium illud Spiritus Sancti, quod Deus infun-
dit mentibus eorum qui multa magna pro
eius amore pertulerunt. Ex quo interrogatis a
Patre quodam: « Quenam esset comprehendiosissima
ad perfectionem via, » respondit: Si multa adversa
magnum pro Christi amore patiæ. Pete hanc
gratiam a Deo. Nam cum Dominus hoc tribuit,
nullum tribuit: hoc enim uno beneficio multa
magnum eius continentur beneficiæ. Ita P. R.
ejus, cap. x.

Symbolice et tropologicæ Alcazar (hæc ipse
putet hunc esse sensum litteralem), tributatio hæc
est captivitatis, peccati et exulcerante conscientie
infelicitas, ex qua evadunt qui ad Christum con-
fugiunt: lavant enim stolas in sanguine Agni;
itaque ad lefissimam sortem, puta bone
conscientie felicitatem, transgrediuntur, atque a de-
moniis servitute transferuntur in vivorum sac-
ralitatum numerum, qui justitie indumentis or-
nati, Deo in ejus templo deseruunt.

Et LAVERENT (aliqui legunt *trātāvō*, id est *de-
lataverunt*, Ita Vatablus et Erasmus, sed perpar-
legendum est cuim enim Complut. *trātāvō*, id est *laverunt*, ut debeat eas, ut sequitur) stolas
suis, — id est vestimenta et corpora sua, id est
seipso et conscientias suas depurant et sancti-
ficantur per sanguinem et merita Christi. Est meta-
phora et catachesis: loquitor enim de purifi-
catione anime spirituali, per metaphoram lotio-
nis stola corporalis, nobis note; sed per eam
intelligit lotionem animæ: animæ enim quasi
stola et vestis est conscientia, vel sordida, vel
pura et munda. Nam, ut ait S. Hieronymus, vel
potius Maximus Tauriensis (illi enim tribuit Mar-
tinus, illiusque stylum rededit, *epist. De Viri
perfecto*, que extat tom. IX operum S. Hieronymi). « Nobis ovum vellera, et operatio mulieris indu-
menta procurant: illis (animabus) faciunt me-
ritæ vestimentum. » Porro hi Sancti laverunt animæ sue stolas,

primo, in baptismo; secundo, in penitentia et aliis
Sacramentis; tertio, cerebro gemitu, oratione et
compunctione; quartu, per opera misericordie; quinto, per continuam charitatem, patientie om-
niumque virtutum exercitationem et fervorem;
sexto, per martyrium. Illece enim omnibus san-
guinem et merita Christi nobis applicamus, eoque
nos quasi ablinimus et dealbamus, ut albi, id est
puri et mundi, magis magisque in dies evada-
mus. Selemus annis amoris est remedium, quo
qui lovi fuerint, cupiditas obliviscuntur, ut Pa-
sanias in *Achæis*. Selemus nobilitas et efficacia
est Christi sanguis, qui annos omnes impuros
resinguit, et, ut ait S. Chrysostomus, regiam in
nobis imaginem reformat.

Alludit omnibus hisce visionibus S. Joannes ad
illustrum illam visionem Esdras, lib. II, cap. XXXIV
et sequent, Ubi primo, beatos et signatos, sequo-
re Joannes hic, coruque premia ita depingit: « Expectate pastorem vestrum, requiem aeternitatis
ad debiti vobis: quoniam in proximo est ille, qui
in fine seculi adveniet. Parati estate ad premia
regni, qui lux perpetua lucebit vobis per aeternitatem
temporis; fugite umbras seculi huius; accipite
accedite juventudine gloria vestra: juventudini
gratas agentes ei, qui vos ad coelestia regna vo-
cavit; » que verba transfluti Ecclesia in officium
Ecclesiasticum tempore Paschali. Subdit Esdras
de signatis: « Surgite, et videte numerum signa-
torum in convivio Domini: qui se de umbra se-
culi transtulerunt, splendidas tunicas a Domino
aceperunt. Recipe, Sion, numerum tuum, et con-
clude candidatos tuos, qui legem Domini com-
pleverunt. Filiorum tuorum quos optabas, plenus
est numerus. » Pergit deinde ad turbam,
quam hic vers. 9, et deinceps describit Joannes,
atque: « Ego Esdras vidi in monte Sion tur-
bam magnam, quam numerare non potui, et
omnes canicis collaudabant Dominicum. Et in me-
dio eorum erat juvenis statura celsa, eminentior
omnibus illis, et singulari, eorum caputibus impo-
nebat coronas, et magis exaltabatur. Ego autem
miracula tembere. Tunc interrogavi angelum, et
dixi: Qui sunt hi, Domine? Qui respondit mihi:
Hi sunt qui mortalem tunicas depouserunt, et
immortalem sumperserunt, et confessi sunt nomem
Dei. Modo coronantur, et accipiunt palmas. Et
dixi angelo: Ille juvenis quis es, qui eis coronas
impone, et palmas in manus tradit? Et respon-
dens dixit mihi: Ipse est Filius Dei, quem in se-
culo confessi sunt. Ego autem magnificare eos
coepi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt. »

DEALAYERUNT, — depurantur, emundarunt il-
las. Stole enim haec sunt conscientia, que proprie-
tate rubri, nec albi coloris sunt capaces. Vide
dicta vers. 9.

13. IDEO SUNT ANTE THRONUM DEI. — Alludit ad
thronum Dei in templo (hoc enim mos nominatio-
bi); in eo enim Deus sedebat in Sancto sancto-
rum super propitiatorium et Cherubim. Hic ergo

erat thronus Dei in templo: similem videt hic Joan-
nes in templo celesti. Significat *primo*, animas
hæc esse in celo beatas: habent enim in con-
spectu presentem Deum, ejusque visione fru-
tit et beatant. *Secundo*, eas minæ esse charas et
familiares Deo, ac cum eo jugiter versari, sicut
summi et intimi principes jugiter versantur cum
rege. *Tertio*, eas esse quasi sacerdotes: « Servunt
enim ei die ac nocte in templo ejus, » Grece *λατρεύειν*, id est *latra colunt*, nimurum juge thym-
ianæ adorations, laudis et gratiarum actionis
ei offerentes, ut paet ex dictis vers. 10, et cap.
v, vers. 9. Alludit enim ad sacerdotes et Levitas,
qui cum suis stolis, id est lineis tunics, serviebant
tabernaculo, dū ac node illud custodiendo, et
sacrificia aliaque munia obeundo et consummando.
Nam aliquo in celo empyreo non est *nox*,
sed jugis unus idemque dies claræ et beatæ aeternitatis.
Nocte ergo et die, id est, semper seu tota
die. Menimur noctis, quia sacerdoties tota nocte per
vice in templo vigilabunt, ac viosissim impone-
bant allari partes sacrificii jugis, puta agni ves-
pertini: hoc enim tota nocte cremabatur, ut dixi
Levit. vi, 9.

HABITABIT SUPER ILLOS, — eos jugiter intendo,
regendo, protegendo, beando, seque suaque omni-
bus illis ostendendo et communicando, quasi e-
turni sue potentie et providentie, quia quasi ha-
bit super illos, illiusque quasi incumbunt. Est met-
aplesps; nec enim Deus proprio habet dominum
aut habitaculum: « Domini enim est terra et ple-
nitudo ejus. »

14. NON ESURIENT, NEQUE SITTENT AMPLIUS, NEC
CADET SUPER ILLOS SOL, NEQUE ULUS RUSTUS. — Al-
ludit ad *Isaïæ XLIX, 10*, ubi iisdem verbis uitur
Isaias. Tam Isaïas, quam Joannes, alludit ad athletas
et pugiles victores, atque ad hieronimæ jam
emeritos, ut notat Petrus Faber, lib. II *Agonist.*,
cap. XII. Milites enim et pugiles sepe sitem et fa-
menum patiuntur; sape sub dio degere, ac in medio
solis ardore aggredere, castra munire, excu-
bare, urbem invadere, hostem aggredi, et cum eo
dimicare debent; at jam victores et emeriti, ab
hisce omnibus liberri, quiete et bravio donantur.
Hic accidit et animalibus hisce beatis, q. d. Beati
olim in hac vita certantes, fortiter tolerantes
famem, siti, solem et aestum, id est mille labo-
res, dolores, ærumnas et molestias, jam trans-
actæ omnium certaminum tempore, quasi arena
et pulvere excedentes, ab his omnibus deinceps
erunt immunes, ac eterna quiete gaudio et trium-
pho, quem in stadio suis illis laboribus et seru-
mis fortiter toleratis meruerunt, perfuerunt.

Mystice Ambrosius per æstum accepit tentatio-
nes. Et Alcazar: « Sermo, inquit, est de cupidita-
tis fame et siti, ac de æstu luxurie atque in-
vidie. »

15. QUONIAM AGNUS QUI IN MEDIO THRONI EST (eo
sensi quem dedi cap. v, vers. 6), REGET ILLOS, —
grece *πάσχει*, id est *pascet eos*, quasi pastor dil-

gentissimum et amantissimum suarum oviuum. Alludit ad Isaiae cap. xl. 10: «Quia miseratus eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos.» Alludit rursum Isaiae qd bonos Pastores gregum: illorum enim adinstar Christus, tum in terra, tum maxime in celo (de quo hic agitur) suas oves, id est electos, pabulis uberrimis pascit, et limpidissimus fontibus potat, mollique aura et umbrosis arborum foliis opacat, ut Alcazar: ille ipse huc referat ad Ecclesiam militantem, quam Deus pascit SS. Sacramentis, sacra Scriptura et mysteriorum fidelis contemplatione. que famam explet, sicutque extinguit cupiditatem hujus vite bonis inhiabit; et leni divini spiritus aura, atque umbra protectionis sue, et optimorum exemplorum, aere luxurie, invidit et castarum animi appetitionem vestus, eamque incitat et roboret ad solidarum virtutum exercitationem. Verum haec moralia sunt, non litterala. Agit enim ad literam de Beatis, quos Deus pascit in celo.

Tropologiche tamen hec apposite fidelibus in hac vita Deo in spiritu et veritate ex toto corde servientibus, ac praesertim Religiosis, accommodari possunt. Hi enim inchoant vitam celestem, beatam et angelicam. Unde primo, Deo quasi in templo jugiter assistant: est enim religio quasi orulum quoddam terrenum, ait Climachus, gradus 4; sive paradisei Deli terrestris, ac templum, ait S. Bernardus, serm. 1 De Dedicat. Eccl. Quamobrem auctorem S. Bernardo ad Fratres de Monte Deli, Religiosi vocantur angeli terrestres, et homines caelestes: corpora enim habent in terra, sed animum et mentem in celo.

Secundo, de his vere dei potest, quod *excepit*, id est, religionis cultu et laetitia jugiter servant Deo, qui se totas divino cultu dicant et consecrant: faciunt enim omnes suas actiones ex scripto Regule et Superiorum, puta ex obedientiae voto; itaque omnes eorum actiones sunt actus religionis et cultus divini, tunc quia fluit ex voto, tunc quia fluit ex obedientia, quae a virtute religionis imperatur. Obedientia enim jugum suscepit unius Dei amoris, et honoris causa: propter Deum enim obediunt homini.

Tertio, amicti sunt stola albis, easque dealbaverunt in sanguine Agni in ipso Religionis ingressu. Hic enim est instar baptismi: confert enim plenam peccatorum omnium remissionem, omnemque culpam et penam abolevit, quasi secundus sancti propositi baptismus, ut docent S. Hieronymus ad *Denstriadem*, et S. Bernardus, lib. *De Precept. et Dispensa*; Thomas Waldensis, *De Sacram.*, tit. IX, cap. viii; Sylvester verbo *Religio III*, dub. 23, et allii.

Quarto, habent palmas in manibus, quia saeculare cum suis pomis reliquerunt et viceerunt. Rursum, in dies se suosque affectus domant et vincunt. Unde B. Laurentius Justinianus, lib. *De Monast.*, cap. xviii: «Quid aliud, inquit, dixerint Religiosorum monasteria et Deo fanulantum

loca, quam stadia militaria et spiritualia castra pugnantum?» Unde Religiosi a S. Basilio Nazianzeno, Chrysostomo, Cassiano et aliis vocantur *Aces*, id est, exercitatores, quasi luctatores, athletae et pugiles in studio et agone virtutis.

Quinto, sunt in conspectu Agni, quia jugiter Christum Christique erucem pre oculis habent, ac totes se Christo crucifixo unire, sequi in eum conseruare conantur; unde vocantur crucifixi a Cassiano, lib. IV, cap. xxxii.

Rursum, suam vocationem, gratiam, libertatem, donaque omnia Christo accepta referunt; ideoque jugiter clamant: «Salus Deo nostro qui sedet super thronum, et Agno. Beneficio, claritas, et sapientia, et gratiarum actio;» quodcumque mutua eorum infer se consultatio est: «Deo gratias.»

Sexto, «Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna» afflitti et perturbati conscientie ex cordatione peccatorum, quibus in seculo obstrici, et diabolico quasi mancipati versabantur. Rursum «ex tribulatione,» quam variam in mundo, et eum mundo, carne et sanguine habuerunt, precipue dum statum mutarunt, atque a mundo ad Religionem transierunt.

Septimo, servitum Deo dia de nocte per assiduas meditationes, psalmодias, orationes, perque continuos charitatis, zeli, patientiae, alarumque virtutum actus. Unde, ut ait Eusebius, lib. I *De Monast. Evang.*, cap. viii: «Quasi ab hac mortali vita se juncti, ipsiusque duxit corpus in terra gerentes, cogitatione vero atque animo in ipso celo degentes, quasi quidam coelites, reliquorum omnium vitam despiciunt; quippe qui pro converso genere, summo omnium Deo sacrae sint.» Et S. Ambrosius, epist. 82: «Hinc angelorum militia est, semper esse in Dei laudibus.»

Octavo: «Qui sedet in trono, habitat super filios.» Sunt enim ipsi in domo ac familia Deli, Deoque potentiam semper in mente gerunt, eique it omni difficultate et negotio dicunt: «Sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Sicut oculi ancilae in manibus dominiae sue, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.» Quocirca Deus a suis illis invocatus, it adest, eos pacit et protegit in corpore et spiritu, eisque dicti idipsum quod olim dixit Abraham, Genes. xv: «Noli timere, ego protector tuus, et merces tua magna nimis.» Et illud Psal. xc: «Qui habitat in adjutorio Allissimi, in protectione Deli occuli commorabitur;» et illud Psal. xxxiii: «Oculi Domini super justos, et aures eius in processuorum. Multe tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus;» maxime vero illud Zacharias ii: «Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.»

Nono, «Non esurient, neque sitiunt;» quia famam deliciarum, sitim opum et bonorum abdicarunt et extinxerunt: unde non regnat inter eos

expeditas vel ambitio, nulla ibi est sollicitudo profici et familiæ, nec concepiscientia est: si ardores sentiunt; qui omnem peccandi illecebrant et materiam a se, per clausa et septa sua removerunt. Quocirca eis convenit illud S. Bernardi, serm. 21 in *Canticis*: «Eris, inquit, inter adversa et prospera mutabilium temporum tenens quandam aeternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem et inconcussam constantis animi aquilatatem; benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vindicans tibi etiam in hujus mutabundi seculi dubius certus defectibus perennies quodam modo incomparabilitatis statum, dum te copris renovare in *Ad insigne antiquum similitudinis eterni Deli*, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quippe sicut ipse est, ita et tu eris in hoc mundo, nec in adversis timidus, nec in prosperis dissolutus.»

Decimo: «Agnus regit illos, et deducit illos a vita fontes aquarum.» Agnus enim inter eos versatur, eos illuminat, inflammat, roboret, vitales gratiarum fontes immittit. Est enim Agnus hic sicut herus et paterfamilias, ut olim fuit in cœtu Apostolicu. Quid enim sunt aliud Religiones, quam collegia Apostolorum et Societas Jesu? Itaque in his verum est illud Proverb. xviii: «Turris fortissima nomen Domini; ad ipsum currit justus, et exaltabitur.» Quin et seipso crebro pascit eos Agnus in Eucharistia: nusquam enim crebror ejus usus et dignor, quam in Religione.

Undevico: «Abstergit Deus omnem lacrymam ab oculis eorum,» tunc in hac vita lacrymas compunctionis et penitentie leniens et mulcens letitia sancta, serena et hilaris conscientia, atque consolationes divinis et gaudis coelestibus; tunc potius in altera vita hoc ipsum, et exterius que precesserunt, longe cumulatum prestabit. Denique collecti sunt ex omni gente, tribu et lingua, atque in eadem domo quasi fratres habitantes fraterno se diligunt, omniaque habeant communia. Nam, ut ait S. Basilius, *Constit.* 19: «Eis sunt communes animi, mentes, corpora, vires, vestis. Communis Deus, communis pietatis mercatur, communia premia et certamina, communia labores et coronæ; ubi multi unus, et unus non solus, sed in pluribus. Illi vita communitate retenta angelorum vitam ampleruntur.» Vide Hieronymus *Platum*, lib. I *De Bono status Relig.*, cap. i, xii, xvi, xvii, xxii, et lib. II, cap. xi, xiv, xvii, xviii.

Et DEDUCIT (grace *moueri*, id est posset, sive

reget et minabit quasi pastor) eos ad vitæ wontris (id est ad vivos (unde pro *zōnē*, id est *vita*, aliqui legunt *zōzē*, id est vivos) perennesque fontes) AQUARUM — omnis gratiae et glorie beatifice. Hi fontes erunt una Dei immensi (id est summi, omnisque boni) visio et aratio, quae unus est fons originalis, multos continet particulares fontes, inde scaturientes, pulsa plenitudinem scientie omnium rerum, abundantiam omnis gaudi, thesaurum infinitum opum celestium, exuberantiam honoris et glorie, aggregationem deliciarum, voluptatum et bonorum omnium, de quibus dixi Isaiae cap. xxv, in fine, et cap. xxxiii, vers. 20.

Notat Vitalis Cardinalis in *Speculo morali sancto Scriptura*, verbo *pulchritudo*, delicias spiritalis potius denotari per potum quam cibum, ob septem causas et analogias. Prima est, quod potus tam claritate quam colore delectet aspectum; secunda, quod sua subtilitate sine medio immutetur gustum; tertia, quod sua limpidezza ad membra singula deportet, eisque inseparabiliter unita nutrimentum; quarta, quod sua potestate restaret depurandum; quinta, quod sua subtilitate punctat corpus totum: unde famelici et deficiente, hausto vino, statim resument vigorem et vires; sexta, quod sua satietate sedet siti, et tamen edendi provocat appetitum; septima, quod sua facilitate et suavitate facile subeat intima ventris. Addit his septem dotibus potius denotari septem premia, vel dotes premii Beatorum, scilicet primo, contemplacione sine discontinuazione; secundo, fruitione sine interruptione; tertio, dilectione sine separatione; quarto, potentiam sine corruptione; quinto, sapientiam sine occultatione; sexto, munditiam sine rebellione; septimo, cordiam sine discretione. Deinde haec septem adaptat totidem classibus sanctorum: primum, fidei Patriarcharum; secundum, spei Prophetarum; tertium, fervori Apostolorum; quartum, fortitudini Martyrum; quintum, prudentie Doctorum; sextum, temperantie Virginum; septimum, justicie Confessorum.

ET ABSTERGET DEUS OMNEM LACRYMAM AB OCULIS EORUM, — sicut matre absteget lacrymulas sui pavilli, dum cum uberibus admovet, et sicut agonotheta abstergit guttas sudoris et sanguinis, omnemque pulverem ab athleta et pugile, dum in agone cum hoste certando vicitur et bravium promeruit. Unde Syrus verit, *delebit*, *diluet* omnem lacrymam ab oculis eorum.